

Jogdíjak, támogatások, segélyek

„Magyarországon különösen háttérbe szorítják a zenészeket...”

Rengetegen jelentkeztek az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület (EJI) által márciusban meghirdetett segélyért, és több, mint ezeregyszáz művésznek támogatást is tudott nyújtani a szervezet. A legjobb hírnek az utóbbi hetekből pedig dr. Gyimesi László azt tartja, hogy ismét játszhatnak élő zenét a vendéglátóhelyek, szálláshelyek, ami sok muzsikusnak jelenthet munkát és megélhetést. Az EJI újraválasztott elnökével a szakszervezetből kinőtt jogvédő iroda történetét tekintettük át, ami alatt az első években szétesztott, ötmillió forintos jogdíj mára már két és félmilliárdra növekedett, emellett pedig a tagjaik száma is évről évre gyarapodott. Arról is beszéltünk, hogy a mostani járvány mi mindenre világított rá a művészeti területen, s hogy ennek megsz-e az érintettek számára a maga tanulsága...

■ *2012 óta tölti be az elnöki posztot, de már az EJI alakulásánál jelen volt, több mint három évtizeddel ezelőtt...*

– Most harmadszor választottak meg elnökké, de valóban, a kezdetekkor is jelen voltam, hiszen a szervezet szakszervezeti gyökerekkel rendelkezik. Az MZTSZ tagja volt ugyanis a hetvenes évektől a FIM-nek, a Zenészek Nemzetközi Szövetségének, s amikor az előadóművészi jogok itthon még nem voltak ennyire széleskörűek, akkor minderről a FIM-nél nagyon sok tapasztalatot lehetett szerezni. Ezeknek a jogoknak a védelmével kezdetben a szakszervezet foglalkozott. Sikerral, hiszen az üreshordozói díjat 1982-ben vezették be a világ harmadik országaként hazánkban, és az ebből származó bevétel egy részét már az előadóművészek kapták. Igaz, Magyarország nem írta alá az 1961-es Római Egyezményt, de e téren nem mi voltunk az egyetlenek, hiszen több európai ország is csak a kilencvenes években csatlakozott ahhoz. Ettől függetlenül a szakszervezet a kezdetektől harcolt az előadóművészek jogaiért. Ahogy elérte az első eredményeket, attól kezdve ez kötelezettséggé is vált, és nem lehetett megállni. Az Előadóművészi Jogvédő Iroda kezdetben a művész szakszervezet belső egysége volt, később vált önálló jogi személyiséggel is rendelkező szervezetté. Fokozatosan gyarapodtak a jogok, a területek, és a kollégák jó munkájának köszönhetően egyre több lett az eredmény. A kilencvenes években újabb egyezségek születtek, és az 1999-es szerzői jogi törvény alapján már bővültek a jogok, és elindult az addigi közösségi támogatások mellett az egyéni felosztási rendszer, ami az igazi profilja felé fordította a szervezetet. Az előadóművészek jogait képviseljük, törvény és megállapodások alapján szedjük be a nekik járó összegeket, biztosítjuk, hogy ezt megfelelő arányban megkapják. Harminc évvel ezelőtt ötmillió forintot osztottunk szét, most pedig már két és félmilliárd feletti összeget. Jelentős eredmény, fejlődés ez akkor is, ha a pénzromlást figyelembe vesszük, hiszen ezeket a pénzeket az előadóművészek korábban nem kapták meg.

■ *Gondolom, az évek során egyre többen jöttek rá, érdekes a jogkezelést az EJI-re bízni.*

– Fokozatosan bővültek a források, a jogcímek, és így a jogosultak száma is nőtt, kiépült a világot behálózó rendszer. Szinte megszámlálhatatlan műről beszélünk, hiszen 40-60 milliós a zenei repertoár, s aki Magyarországon használja ezeknek a felvételeknek egyikét, annak ezután díjat kell fizetnie. Hazánknak több tucat külföldi jogkezelővel van kétoldalú megállapodása, ami pénzek cseréjével jár, hiszen mi fizetünk a külföldi jogosultaknak, ők pedig beszedik a magyaroknak a nemzetközi forgalmazás után járó összegeket. Azt kell mondjam, hiába találni a könnyűzene, a jazz terén nagyon sok tehetséges magyar alkotót, előadót, a nemzetközi viszonylatban alig mérhetőek a nekik járó bevételek. A befolyó jogdíjak nagyobb része a klasszikus zenéből, népzeneből érkezik...

■ *Különleges küldöttgyűlésük volt május 20-án, amelyet a járványhelyzet miatt teljesen elektronikusan tartottak, s amelyen befejeződött az egyesület négyévente esedékes tisztújítása is. Önt ismét elnökké választották, emellett bővült a jogdíjbizottságok összetétele és létszáma. Miért volt erre szükség?*

– Fontosnak érezzük a folyamatosságot és a változást, a kettő megfelelő arányát. Lényeges, hogy azok, akik értékes munkát végeznek, továbbra is a szervezetben maradjanak, de mellettük jelenjenek meg új tagok is. Az elnökségben nem történt változás, továbbra is Császár Angela színművész, Kiss János táncművész, Sztevanovity Zorán zeneművész és Zsilák György artistaművész tölti be a posztokat. Az Ellenőrző Bizottság összetétele szintén változatlan: Fehér Anna színművész, Földi Béla táncművész és Horváth Kornél zeneművész. A jogdíjbizottságok azonban átalakultak, azért is, mert sajnos volt, akit elveszítettünk, akadt, aki egészségi állapota miatt nem vállalta a további munkát. A Zene- és Táncművészek Jogdíjbizottsága 15 tagúra bővült, az új, megválasztottak: Eötvös Tibor artista, Frenreisz Károly,

László Attila, Póka Egon, Zsoldos Béla zenész és Rotter Oszkár, Topolánszky Tamás táncos. Lényeges, ugyanis, hogy minden művészeti ág képviselve legyen, dolgozzanak velünk az egyes műfajokban is járatos tagok. Elmondhatom, volt némi versengés a posztokért, sokan érzik fontosnak hogy ezen a területen is – amelyre korábban azért nem figyeltek annyira – tevékenykedjenek. Felértékelődött ennek a munkának a jelentősége, fontossága. Azért is volt szükség a bővítésre, mert úgy látom, a feladataink a jövőben nemhogy csökkenni, hanem növekedni fognak...

■ Eddig például nem kellett olyan segélyekkel foglalkozniuk, mint idén márciusban...

– Már ezen a májusi küldöttgyűlésen is beszámoltunk arról, hogy a Covid-19 járvány okozta károk enyhítésére milyen intézkedéseket tettünk, melyek voltak a szociális támogatási programok. A felosztási szabályzat módosítására tett javaslatot ugyancsak elfogadtuk, ennek egyik újdonsága például, hogy olyan zenepedagógusok vagy pályakezdő művészek is jelentkezhetnek nálunk támogatásért, akik egyébként nem regisztráltak az EJI-nél. Azt azért érdemes tisztáznunk, hogy elsősorban a jogosultak, azaz azok, akik regisztráltak az EJI-nél és rögzített felvételüket nyilvántartjuk, de a szolidaritás elvét követve azokat is próbáljuk támogatni, akik más tevékenységgel, így élő előadással, vagy a művészetoktatással járulnak hozzá az előadóművészet értékeinek gyarapodásához. Visszatérve a segélyekhez, egy ilyen döbbenetes, nem várt helyzetben örülök, hogy támogatást tudunk nyújtani a rászorulóknak. A hozzánk befolyó összegek 10 százalékát tudjuk közösségi célokra költeni, ebből gazdálkodtuk ki a mostani segélyt is, de természetesen ezek a keretek végesek... Limitált létszámnak és átmeneti időre nyújtanak támogatást. Mozgósítottunk tartalékokat, így összesen – különböző EJI-s és szakszer-

vezeti keretektől - ezeregszáz művésznek tettük kicsit könnyebbé az életét. Akármikor erre már nem tudunk ismét vállalkozni. Ezért is örülök leginkább annak, hogy kérdésekre a kormányzat egyértelművé tette, az éttermek, a szálláshelyek újranyitásával a muzikusoknak is lehetőségük van az élő előadásokra, ez nagyon sokaknak – és sokféle műfaj képviselőjének – jelenthet munkát és megélhetést. Ráadásul jelentős részük számára a nyári időszak jelenti a főszezont, amikor stabil keresethez juthat. Tekintettel arra, hogy a helyzet napról napra változik, talán egyéb lehetőségek is lépésről lépésre megnyílnak, így az ültetett szabadtéri előadások is.

■ Szó volt arról is, hogy az NKA-val közösen is létesítenek egy segélyprogramot.

– Az volt az elképzelésünk, hogy az üreshordozókért járó bevételt most ne kulturális célokra osszák szét, hanem inkább segélyezzük belőle a művészeket. Már csak amiatt is, hiszen a veszélyhelyzet ideje alatt sok kulturális produkció nem is tudott megvalósulni... Ezt az elképzelést azonban nem támogatta a kormányzat. Ehelyett – a sokkal szerényebb költségvetésű – Artisjus-szal indítunk közös forrásból finanszírozott pályázatot, ami a szerzőket és előadókat alkotásra ösztönzi, s persze némi biztonságot is ad számukra ezekben a hónapokban.

■ A segélyezést követően nagyon sok köszönőlevelet kaptak. A mostani helyzet rávilágított arra is, mennyire kiszolgáltatott helyzetben vannak a szabadúszó művészek, s hogy mennyire magukra maradnak, függetlenül a kvalitásaiktól.

– Nagyon nehéz szituáció, amikor a kollégáknak azzal kell szembenézniük, hogy nincs pénz, mert nincs és nem is lesz fellépés... Természetesen ebből kiderül az is, kevesen vannak közülük, akik az öngondoskodással foglalkoznának, mert sajnos nem így szocializálódtak. Az önmagukért való felelősségvállalás mérsékelten van jelen ezekben a körökben, sokan az állami mindenhatóságban bíznak, és ilyenkor kiderül: hiába. Sokaknak nincs semmilyen háttere. Ugyanakkor, mielőtt a helyzetet a művészek nyakába varrnánk, a szabadfoglalkozású művészeknek nincs munkahelyük, tehát a kormány munkahelyvédelmi programja nem jelent számukra segítséget, mindent saját erőből kell előteremteniük, a méregdrága felszereléseket, hangszereket, hogy csak egy-két dolgot említsek, és ha nincs semmiük segélyt sem kapnak, akkor tényleg kilátástalan helyzetbe kerülnek. Hiszen a művésztsadalom zöme ugyanúgy él, mint mindenki más, nem rendelkezik több hónapos tartalékkal. Arról nem is beszélve, hogy sokkal több költséget jelent számukra fellépő ruha, smink, technikai eszköz beszerzése, mert ezek a művészek maguknak vásárolnak meg mindent, amire a piacképes produkcióikhoz szükség van. Költségesebb az életmódjuk, hiszen a rendszeres színpadra lépéshez fizetniük kell az ehhez szükséges külsőért is. Azok a szervezetek, amelyek na-

gyon jól élnek az előadóművészekből – a koncert- vagy fesztiválszervezők, kiadók, minden olyan szervezet, amely abból szerzi a jövedelmét, hogy valamilyen módon zenét értékesít – most a kisujját sem mozdítja, hogy ezeknek az embereknek segítsen.

■ *Miközben például a zenemegosztó platformok bevétele a karantén idején egyre nőtt.*

– Jelenleg is perben állunk az egyik nagy zenemegosztóval, mert még azt sem hajlandó Magyarországon megfizetni, ami a muzsikuskoknak járna... Egyébként ez a cég más országokban komoly összeget ajánlott fel zenészeknek a vészhelyzetben a nehézségek enyhítésre. Magyarországon azonban azt látom, hogy nincs minimális szolidaritás sem, nem becsülik meg a zenészeket azok sem, akik belőlük élnek... Szerencsére azért nem minden területen ilyen a helyzet! Éppen most készítetünk egy felmérést a szimfonikus zenekari intézmények foglalkoztatási és bérvizonyairól, s nagy büszkeséggel és elismeréssel tudok csak szólni az együttesek vezetőiről, fenntartóiról, s az államról. Ugyanebben az időszakban ugyanis azok a zenészek, akik úgyszintén koncerteken játszanak, 100 százalékban kapták meg a fizetésüket. Csak dicsérni tudom azokat, akik ebben közreműködtek, akik így döntöttek, s megfelelő erkölcsi érzékkel foglalkoztak az ügyel. Ezek a vezetők úgy vélték, hogy azoknak, akik miatt a közönség be megy a koncertekre, kell az első helyen állniuk. Sajnos a piac másik részén a szereplők ennek az ellenkezőjéről tettek tanúbizonyságot. Szomorú az is, hogy ismét bebizonyosodott, a muzikusok jelentős része naiv, csak a művészetet foglalkozik, nem azzal, hogy ilyen helyzetben hogyan

boldoguljon. Azoknak, akik pedig csak az üzletet látják a területen, hosszú láncolata alakult ki, és az 'élelmezési lánc' végére került a zenészek döntő többsége, a sztárok, vagy bulvárhősök kivételével. Szerencsére a klasszikus zene esetében ez így nem mondható el.

■ *Sok éves szakszervezeti harc is rejlik a mögött, hogy a szimfonikus zenekarok státusszal foglalkoztatják a művészeket...*

– Igen, de azért nem csak a saját érdekünk, hogy mindez így alakult, voltak ebben partnereink is. A támogatások kapcsán pedig azt még hadd mondjam el, hogy mi a civil életből sosem kértünk semmit, akadt azonban egy ismeretlen, nem zenei cég vezetője, aki levélben érdeklődött, hogyan segíthet, majd utalta is a támogatását, amit mi szétosztottunk. De hasonló levél nem érkezett a szakmából, miközben pontosan tudjuk, hogy hány és hány haszonélvezője volt a zenészek munkájának. Persze, amíg a muzikusok ezt így tudomásul veszik, és nem tesznek ellene, addig így is marad minden. Sajnos mindez a világon mindenütt jelenlévő tendencia, Magyarországon azonban különösen háttérbe szorítják a zenészeket, akik neveltséges összegekért szerepelnek. Kérdés, hogy mi történne, ha összefognának, s azt mondanák: csak ennyiért játszunk, és ha ezt nem kapjuk meg, akkor az adott rendezvény elmarad... Nem ők veszítenék el ezzel a közönség szimpátiáját, hanem azok, akik nem hajlandóak a nekik járó összegeket kifizetni. Túl sokan élnek belőlük. Ha e téren változást lehetne elérni, akkor talán már tényleg olyan gázsíkerít zenélnének, amelyből akár vészhelyzet esetére is lehet tartalékolni...

R. Zs.

A Zeneművészek Nemzetközi Szövetségének (FIM) ajánlásai a zenekari zenészek munkába való biztonságos visszatéréséhez

I. Bevezető

1. A Covid-19 kitörése arra készítette a kormányokat, hogy a világjárvány megjelenésekor bezárják az élő előadások helyszíneit és megtiltsák a szabadtéri koncerteket. Ezek az intézkedések három hónap után térdre kényszerítették a zenei szektort. Ha kaptak is pénzügyi támogatást a zenészek, a zenekarok és más együttesek, ez összegében, időtartamában és a támogatással érintettek számában általában korlátozott volt. Gyakori eset, hogy a zenészek semmilyen támogatásra nem jogosultak.
2. A zenészek, a munkáltatók és a közönség közös kívánsága, hogy a koncerttermeket a lehető leghama-

rabb újranyissák és a művészi munka folytatódjék. Amint a világjárvány visszahúzódik, az adott ország helyzetétől függően az ilyen újranyitás fokozatosan engedélyezhető, de csak megfelelő biztonsági intézkedések elfogadása, végrehajtása és számonkérése mellett, hogy amikor a zenészek visszatérnek a munkába, védve legyenek a SARS-COV-2-nek való esetleges kitettségből eredő kockázatokkal szemben.

3. Ennek a dokumentumnak a célja, hogy
  - felhívja a zenei szakemberek figyelmét a kifejezetten a zenei előadásokkal összefüggő fertőzések kockázataira, és